

גל יסודות לעירון בפרסום ע
 עירובי ידי נחמה ליבוביץ שנה הארבע עשרה
 יולי ע"ל מוסד תורה והסכלה למבוגרים ולנוער
 הספדרות נשי מזרחי באמריקה
 מהדורה מיוחדת בשביל ההספדרות הציוניות העולמיות
 המחלקה לחנוך ותרבות תורניים בגולה.

במדבר (תש"ו)

א. שאלה כללית למבנה ספר במדבר.

הרמב"ן בהקדמתו לספר במדבר:

אחר שביאר תורה הקרבנות בספר הטליטי התחיל עתה/בספר הזה המצוות
 שנצטוו בענין אהל מועד... עתה יגביל את המסכן בהיוחו במדבר, ויחזיר
 הצביל הר סיני בהיות הכבוד שם, וזה (במדבר א' נ"א) "והזר הקרב
 יומת" כאשר אמר שם (שמות י"ט - י"ג), "והגבלת את העם סביב
 לאמור: השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו, כל הנגע בהר מות יומת".
 וצוה כאן (במדבר ד' כ') "ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו"
 כאשר הזהיר שם (שמות י"ט כ"א) "פן יהרסו אל ה' לראות ונסל מסנו
 רב", וצוה כאן (במדבר י"ז ה') "ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת
 המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל" כאשר אמר שם (שמות י"ט כ"ב)
 "וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו פן יפרוץ בהם ה'... והכבדים והעם
 אל יהרסו לעלות אל ה'..."

הנה צוה איך תהיה משמרת המסכן וכליו ואיך יחנו מסביב ויעמוד העם
 מרחוק, והכהנים הנגשים אל ה' איך יתנהגו בו בחנותו ובשאת צאתו ומה
 יעשו במשמרתו, והכל - מעלה למסכן וכבוד לו, כמו שאמר: אינו דומה
 פלטרין של מלך שיש לו שומרים, לפלטרין של מלך שאין לו שומרים."

והספר הזה כולו במצוות שעה, שנצטוו בהם בעמדם במדבר ובנסיגם הנעשים
 להם לספר כל מעשה ה' אשר עשה עמם להפליא, וספר, כי החל לתת
 אויביהם לפנייהם לחרב, וצוה איך תחלק הארץ להם.

ואין בספר הזה מצוות נוהגות לדורות וזולתי קצת מצוות, ובעניני
 הקרבנות, שהתחיל בהם בספר הכהנים ולא נשלם באורן שם והתשלמן בספר
 הזה.

(הסוה לתחילת דברי הרמב"ן את דברי החוקר
 בנו יעקב בספרו Der Pentateuch עמוד 155:

"העביר ה' שכינתו מן הסיני למשכן, ממקדש ה'
 כוננו ידיו למקדש אשר עשו ישראל. מאהל מועד
 ידבר ה' מעתה אל משה וע"י ע"ן יראה לישראל אם
 יסעו או יחנו. המסכן הוא סיני מהלך כחוכם, הוא
 שמים וטמי השמים (קדש וקדש הקדשים) שהועתקו
 והורדו עלי אדמות".

האברהמאל

בהקדמתו לספר במדבר:

"הנה הספר הראשון מתורת האלוהים והוא ספר בראשית בא ליחס יחוס
 בני ישראל ומספחיהם מהתחלת בריאת עולם עד שנכבשו בגלות מצרים;
 והספר השני בא לספר גלותם וגאולתם: הגופניות - מסעבוד מצרים
 והנפשיות - מסבוי אמונתם שהיו לישראל ונגמלו מהם במעמד הר סיני,
 ואין נצטוו על מלאכת המשכן להסרות ביניהם הסכינה האלוהית. והספר
 השלישי בא ללמד הקדושה והטהרה והעבודה שיתנהגו במקדש ה' להחזיק
 הסכינה ביניהם, וזה - אם כוהנים משרתי ה' ואם בעמו בכלל באזהרת
 כל הדברים המתועבים והרעים. ואחר שהסלים כל זה, בא הספר הרביעי
 לספר סדר הנהגת העם, איך היה במדבר במסעיהם וחנייתם ואת כל החלואה
 אשר מצאתם בדרך והסבה אשר בעבודה נחשבו במדבר ארבעים שנה עד תום
 כל הדור היוצאים ממצרים; ואשר אירע לקרא ועדתו אשר הצו על משה
 ואהרן; ואגב גרר באו בתוך הדברים האלה - לסבות שיתבארו במקומם -
 מצוות מיוחדות לדורות כמצות ציצית ופרה אדומה וסדר נחלות וברכת
 כהנים וסוטה ונזיר ומנחת העולה ונסכיה והתמידין ומוספי המועדות
 ונדריה וערי המקלט ומתנות כהונה ולויה וסדר מטעם והכל בחכמה
 ובהנהגה אלוהית.

והספר הזה יש בו עשרה סדרים להגיד, איך היתה הנהגת משה רבנו את
 העם בהיותם במדבר, וכל מעשה הקפם וזכירתם וסדר מטעם ומחניהם
 ומלחמותיהם, ומה סקרה להם עם מואב ומדין בלק ובלעם ומלחמת סיחון
 ועוג מלכ האמורי ונתינת ארצם לראובן וגד וחצי שבט המנשה ושאר
 הענינים עד בואם אל המנוחה ואל הנחלה. האמנם עשרה הסדרים (=הסדרות")

האלה יתחלקו לב' חלקים: והאלה החלק הראשון בחמשת הסדרים הראשונים והם פרטיות: במדבר, נשא, בשליון, שלח, קרח. וחלק השני בחמשת הסדרים הנשארים: חקת, בלק, פנחס, מטות, מסעי.

1. מהו ההבדל העיקרי בין חומש ויקרא לבין חומש במדבר לפי דעת הרמב"ן?
2. מהו מבנה ספרי במדבר, לאלו שני חלקים הוא מתחלק לדעת הרמב"ן ומה הקשר בין שני חלקיו?
3. מהו הרעיון המשותף בין דברי הרמב"ן הראשונים לבין דברי בנן יעקב ומהי חשיבות הרעיון הזה להבנת פרשתנו ומקומה כפותחת ספר דברים?
4. הסבר כמה שונה אברבנאל בהבנתו את מבנה ספר במדבר מן הרמב"ן?
5. מה ההבדל העקרוני בין הרמב"ן לבין אברבנאל בתפישתו את מובנה של פרשתנו ואת חשיבותה?

ב. ב' א' יש אל דגלו באותו. שד"ל א' כ"ב ד"ה על דגלו:

דכל אין תחילת הוראתו לא נס ולא מפה, כי זה טעם "אות" איש על דגלו באותו" אבל פרושו - חברה מסודרת. ... אבל לאחר זמן הושאלה המלה להורות על הנס, מפני שכל דגל היה לו נס.

1. הבא הוכחות מפרשתנו לפרושו את המלה "דגל".
2. הסבר מהו - אם כן - ההבדל בין "דגל" לבין "מחנה"?
3. האם מצינו אותה הוראה משאלת של דגל = נס כבר בספרי החב"ן?

1. בטעם סדור המחנה לארבעה דגלים נאמרו דעות שונות. והנה:

במדבר רבה ב(ח)

איש על דגלו: הוא דכתיב: (דברים ל"ב) "ימצאנו בארץ מדבר ובתהו ליל ישימון". מציאה גדולה מצא הקב"ה את ישראל שנאמר (הושע ט) "כענבים במדבר מצאתי ישראל" - כך "ימצאנו בארץ מדבר" מדבר היה העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים; "ובתהו ליל ישימון" תהו ולילה היה העולם עד שלא יצאו ישראל ממצרים ועד שלא קבלו את התורה...

כיון שיצאו ישראל ממצרים וקבלו את התורה - מהו אומר? (דברים לב) "יסובבנהו, יבוננהו, יצרנהו" - "יסובבנהו" - שהקיפן בענני כבוד; "יבוננהו" - שהבינם בדברי תורה; "יצרנהו" - אשרי האזנים ששמעו עד היכן חבבן, עד היכן שמרן, עד היכן נצרון כביכול עד "כאישון עינו" ראה היאך שמרן! הייך וצר! שהם אלוקים למשה: "משה אמר להם, טיעטו משכן ביניהם. כביכול אני מניח את העליונים ויורד וטוכן ביניהם". ולא עוד אלא טעם אותם דגלים לסמוך. אמר הקב"ה למשה: "עשה אותם דגלים לסמין למה? שהם בני - שנאמר (דברים ד) "בנים אתם לה'". והם צבאותי שנאמר (סמות ז'): "והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים". "וכן הוא אמר: "דגל מחנה יחודה תימנה לצבאותם". ולפני שהם צבאותי אעשה אותם דגלים לסמין

דגל

א. ג. ד"ה לצבאותם. "אחר זהוקם המסכן ובאו לנסוע ולכבוש הארץ וה' בראשם במשכנו אשר עמם, ורצה שיתחלקו לדגלים ולצבאות, סידע איש איש את מקומו, ויהיה המחנה מסודר כהוגן, שלא יהיו נראים כעבדים הבורחים, אלא כעם ערוך מלחמה, ולפיכך נמנו גם כן להשלמת הסדר. וצדקו דברי חז"ל: "כשבא להסרות שכינתו ביניהם - מלאם".

1. מהו ההבדל העקרוני בין שניהם בטעם חלוקת העם לדגלים?
2. מה מסומל "באיסון עינו" לדברי המדו"ט?
3. כמה קרובים דברי בנן יעקב שהובאו בטאלה א לדברי המדו"ט?

הסאליות המסומנות x קטות והמסומנות xx קטות ביותר יענה כל אחד לפי הבנתו. חסובות יס לשלוח לנחמה ליבוביץ, ההסדרות הציוניות העולמית, המחלקה לחנוך ולמרבית חורבניים בגולה, ירושלים, ת"ש 92